

Archeologienota Drongen Doornplasstraat 104

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

19-3-2020

Titel: Archeologienota Drongen Doornplasstraat 104

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020C46

Intern projectnummer: 2020.042

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Gent-Drongen, Doornplasstraat 104

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 97762,49 en Y: 195099,66; X: 97874,57 en Y: 195152,29

Oppervlakte plangebied: 3097,28m²

Kadastergegevens: Gent, afdeling 27, sectie C, perceel 70 (zie figuur 9)

Topografische kaart: zie figuur 7 en 8

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Matthew Cuigniez (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 19/03/2020

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	12
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	12
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	20
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	27
3. SYNTHESE	28
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	28
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	29
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	29
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	30
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	31
4. SAMENVATTING	33
5. BIBLIOGRAFIE	35
6. BIJLAGES	36

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Drongen Doornplasstraat 104 (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, 3097,28m² groot, heeft een onregelmatige vorm. Het grens in het zuidwesten aan de Doornplasstraat en betreft de woning met aanhorigheden en tuin gelegen te Doornplasstraat 104. Deze woning is centraal op het plangebied gelegen, ten westen is een schuur aanwezig. Beide zijn bereikbaar via een verharde oprit vanuit de Doornplasstraat. Ook ten oosten van de woning zijn enkele losstaande bijgebouwen aanwezig. De overige ruimte van het terrein wordt ingenomen door een tuinzone, met daarin enkele bomen in het noordelijke deel van het plangebied.

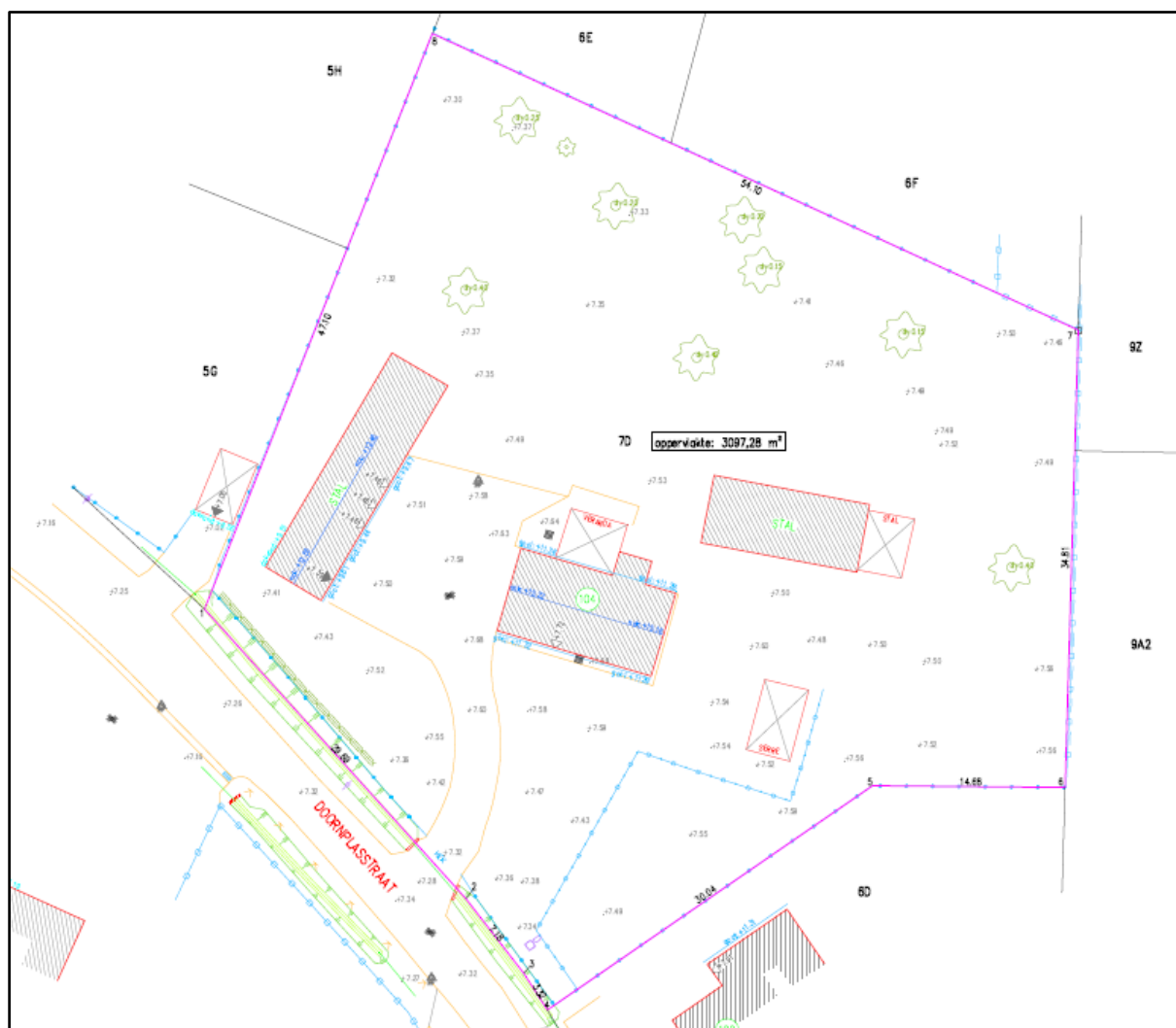
Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Beeld vanuit het zuidwesten op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

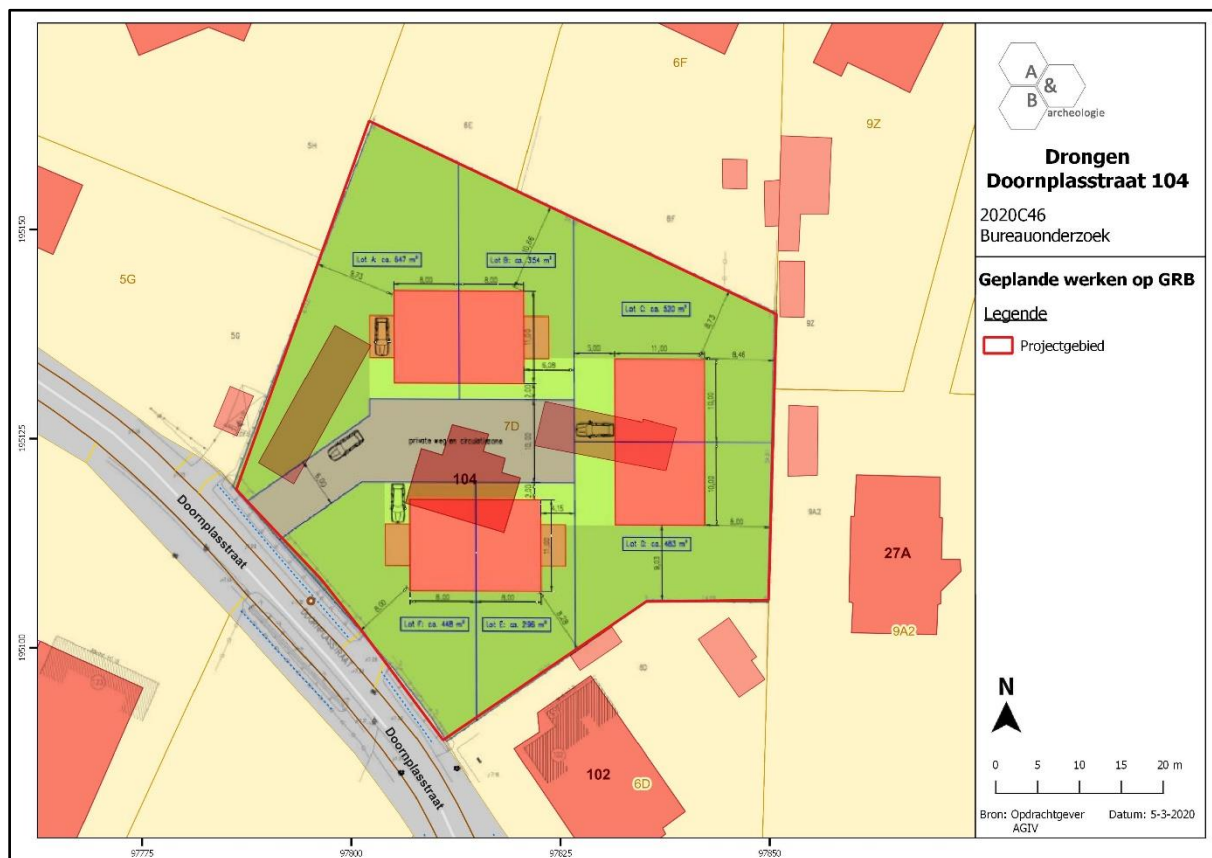

Figuur 4 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

De gebouwen op het plangebied worden afgebroken en het terrein wordt verkaveld in 6 kavels voor halfopen bebouwing. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd waardoor de loten een uitweg hebben naar de Doornplasstraat. Rond de woningen komen tuinen te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van de gebouwen, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, wegenis, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het verkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

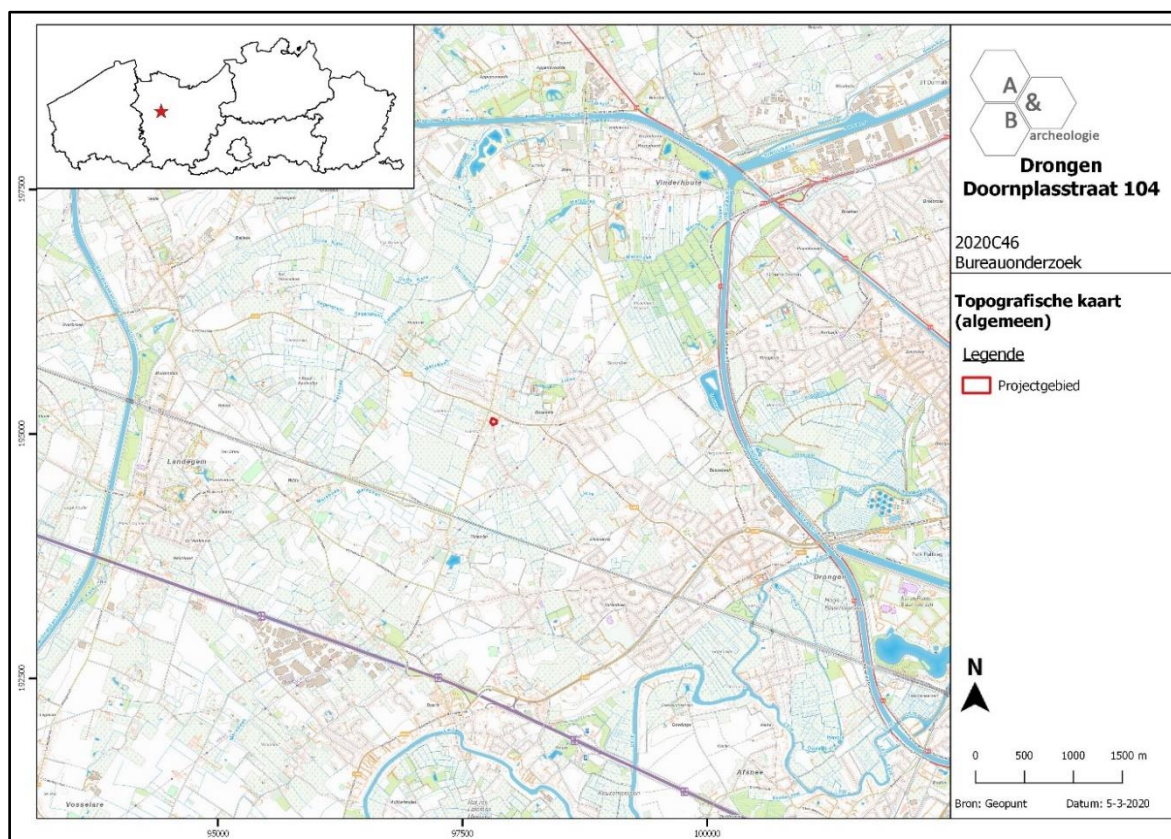

Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

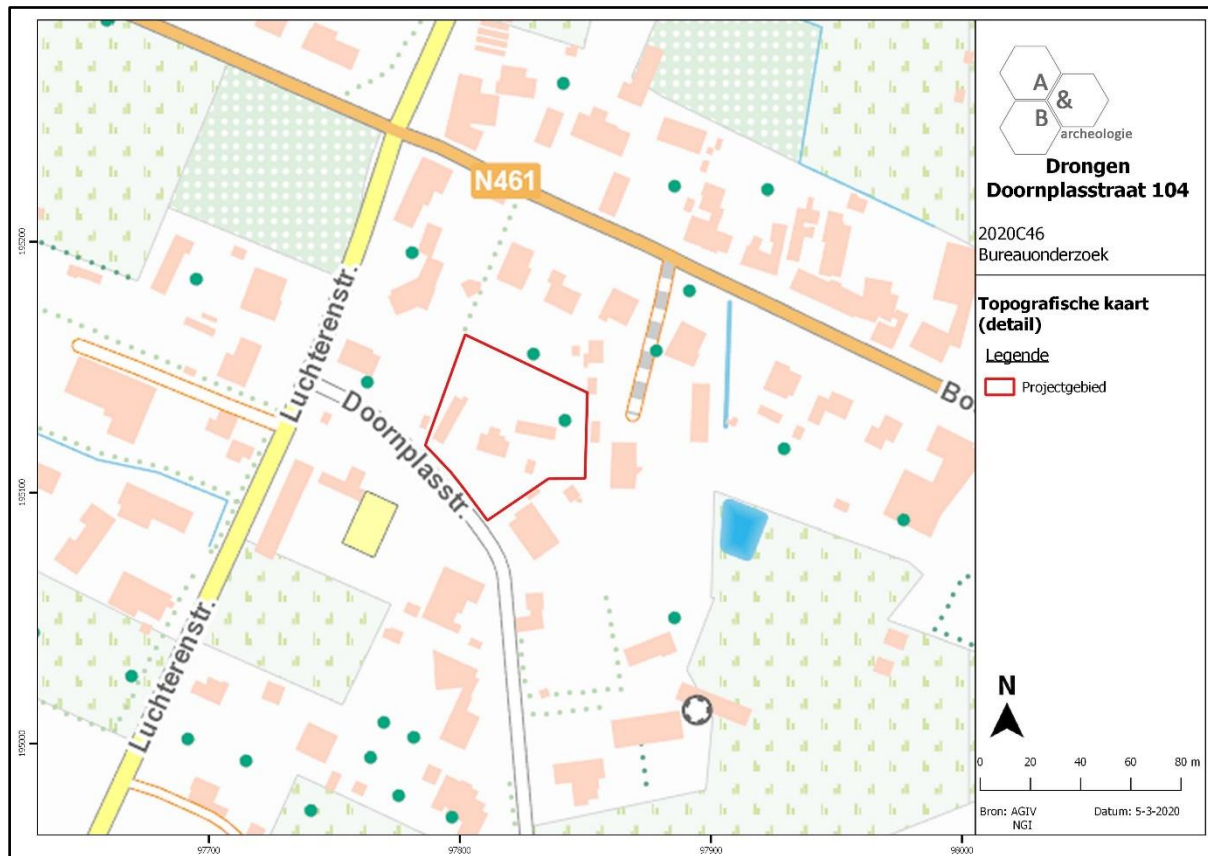
2.3.1. Topografische situering⁶

Drongen is centraal gelegen in Oost-Vlaanderen, ten westen van de stad Gent waarvan het een deelgemeente is. Drongen wordt ten noorden begrensd door Lovendegem, Mariakerke en Vinderhoute, ten oosten door Mariakerke en Gent, ten zuiden door Sint-Denijs-Westrem, Afsnee, Sint-Martens-Latem en Sint-Martens-Leerne en tenslotte in westelijke richting aansluitend bij Vosselare, Landegem en Merendree. De Leie (in het zuiden), Merebeek (in het westen) en Kalebeek of Gavergracht (in het noorden) vormen natuurlijke begrenzingen. De gemeente telt elf wijken en drie parochies: Sint-Gerulfus (Dorp of centrum), Sint-Martinus (Baarle) en Onze-Lieve-Vrouw (Luchteren). In feite moet de huidige gemeente Drongen opgesplitst worden in twee kernen, namelijk Drongen en Baarle (tot 1805 een zelfstandige gemeente). Het grondgebied van de gemeente wordt van oost naar west doorsneden door de E40 en de spoorlijn Gent-Brugge. Deze scheidt ook Drongen (ten noorden) van Baarle (ten zuiden). Het plangebied behoort tot het gehucht Luchteren, dat ca. 3 kilometer ten noordwesten van de kern van Drongen is gelegen. Hoewel het plangebied omgeven is door tuinen en woningen, is de ruimere omgeving landelijk met weilanden en akkers. Op de bodemgebruikskaat van 2001 staat het plangebied hoofdzakelijk aangeduid als 'Andere bebouwing', 'Weiland' en 'Akkerbouw', dit komt niet geheel overeen met het huidige gebruik.

Figuur 7 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

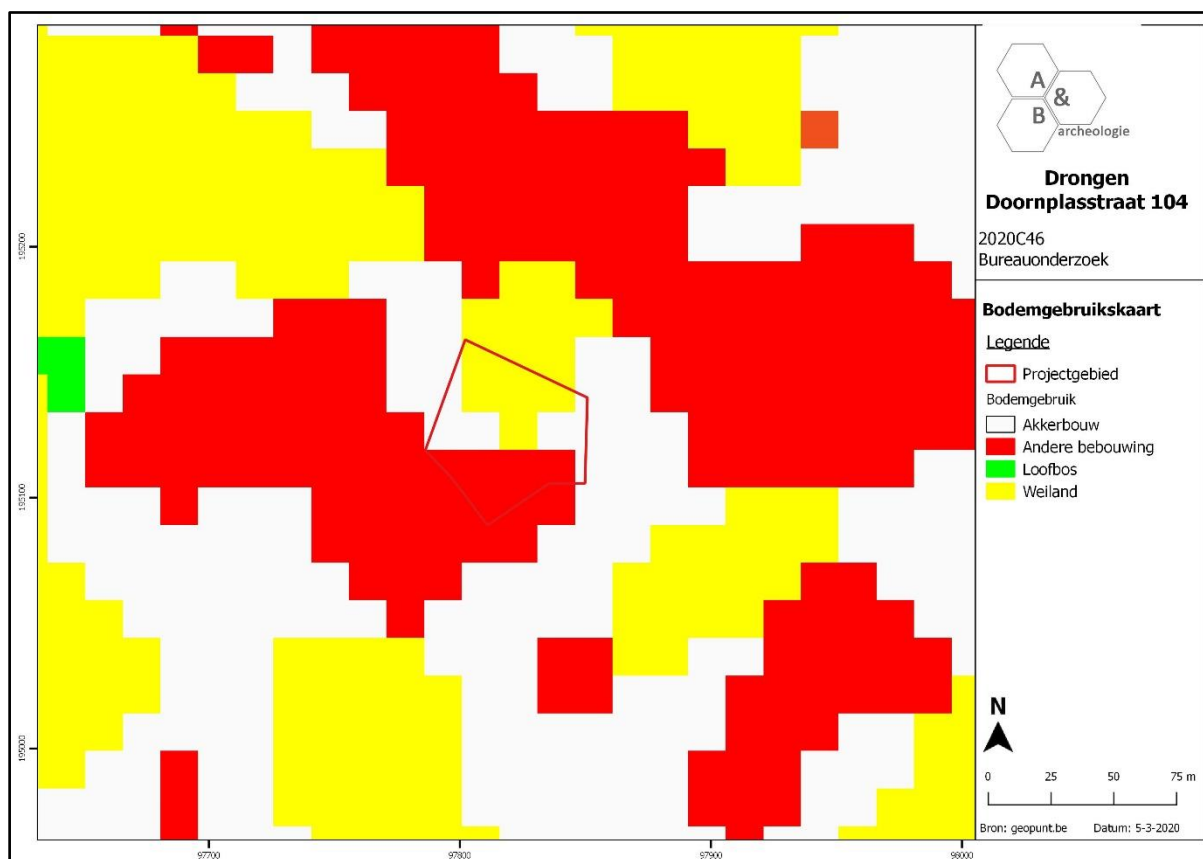
⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14006>

Figuur 8 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

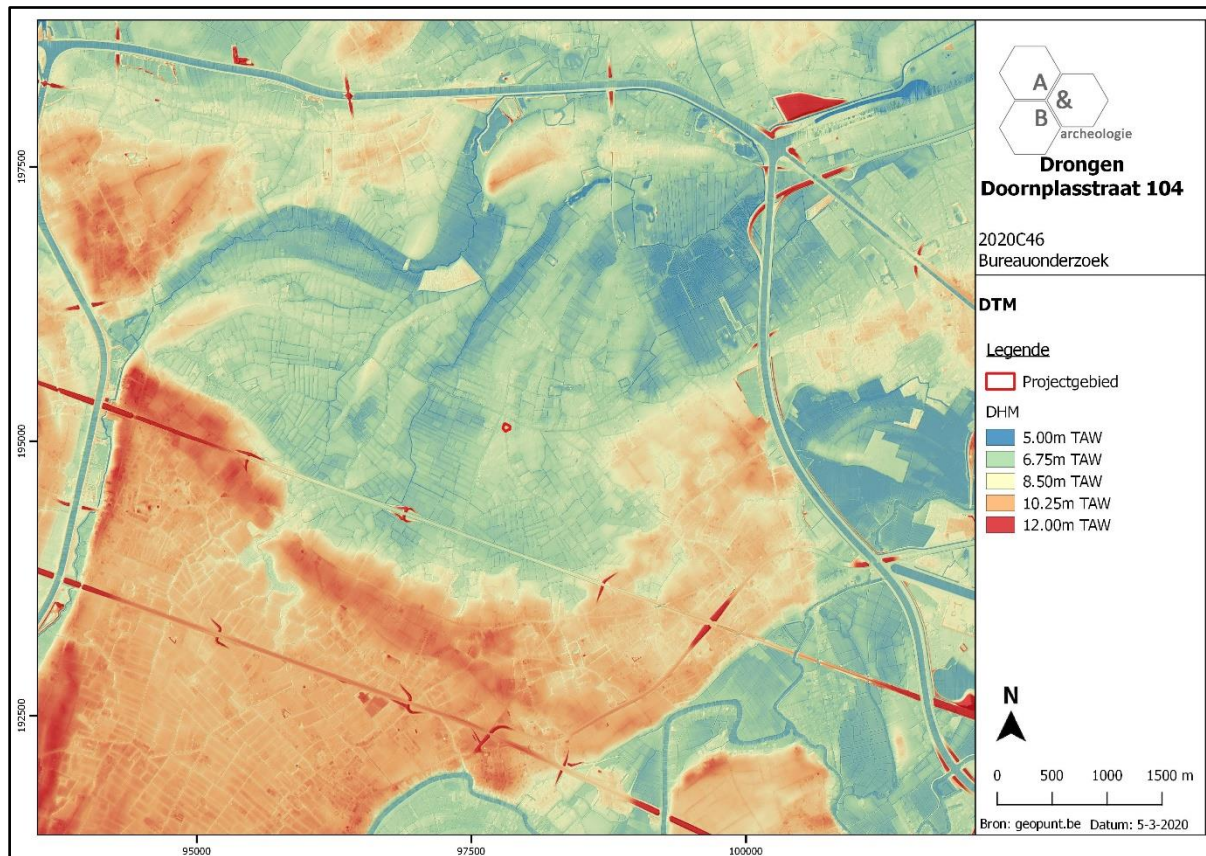
Figuur 9 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

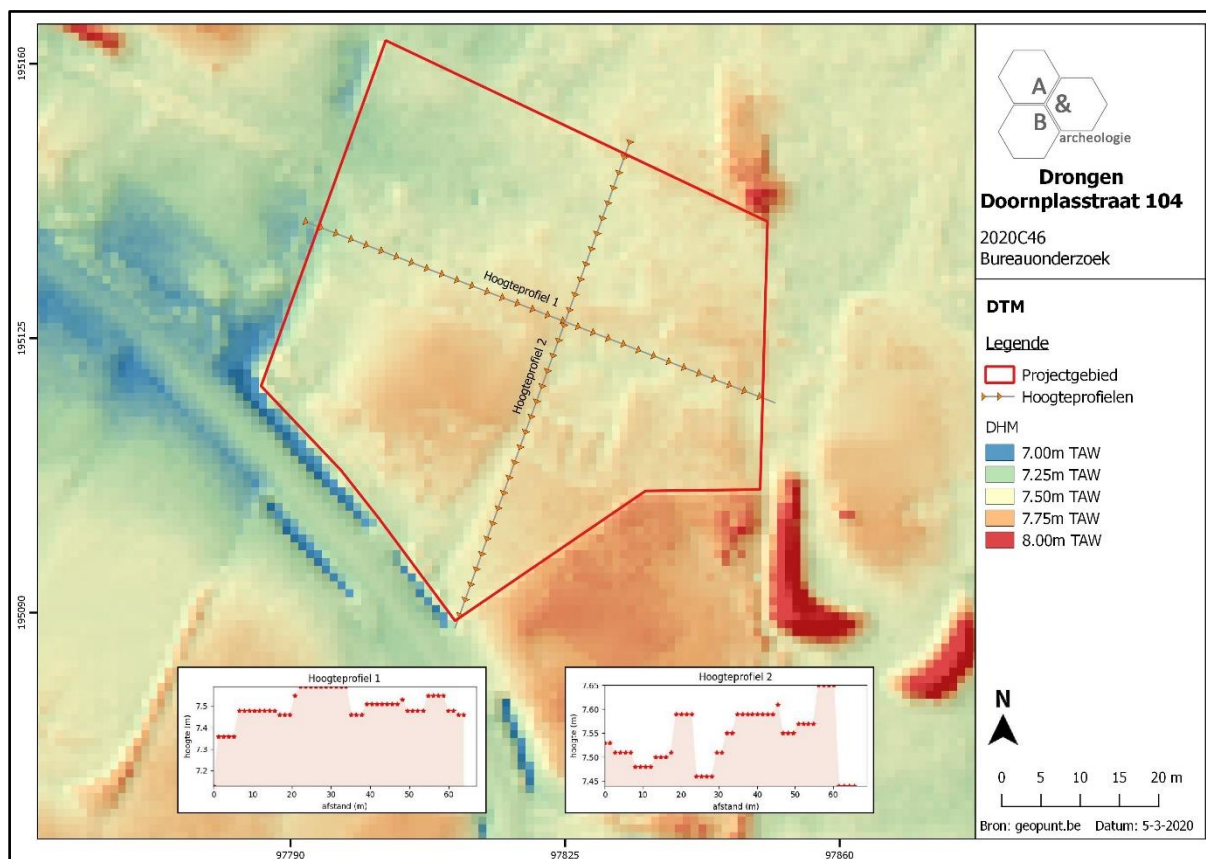
Figuur 10 Zicht op de bodemgebruikskartaal met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

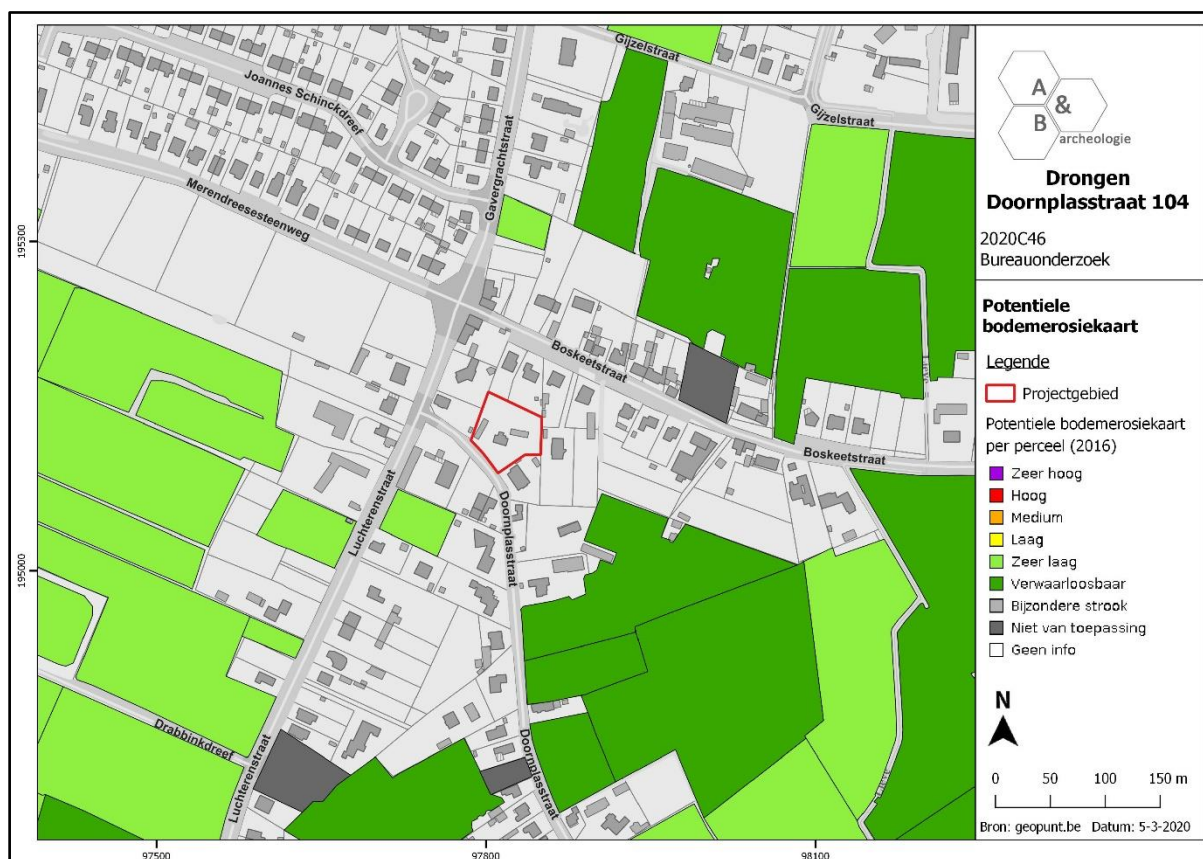
Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is in een lagere omgeving, ten noorden van een hogere rug die zich situeert ten noorden van de Leie. Ten westen zijn de beekvalleien van de Merebeek (ca. 800m ten westen) en de Oude Kale (nog verder naar het westen) op te merken. Iets meer dan 300m ten oosten is het plaatselijk waterloopje Lieve gelegen, dat gezien het dikwijls rechtlijnige verloop hoofdzakelijk een kunstmatige oorsprong heeft en niet (langer) duidt op een natuurlijk beek. De maaiveldwaarden van het plangebied variëren tussen +7,35 en +7,65m TAW, rond de woning is vermoedelijk een beperkte ophoging gebeurd. Er is een zeer lichte helling naar het zuidoosten aanwezig op het terrein. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet gekarteerd, de gronden in de omgeving hebben een verwaarloosbare tot lage erosiegraad.

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

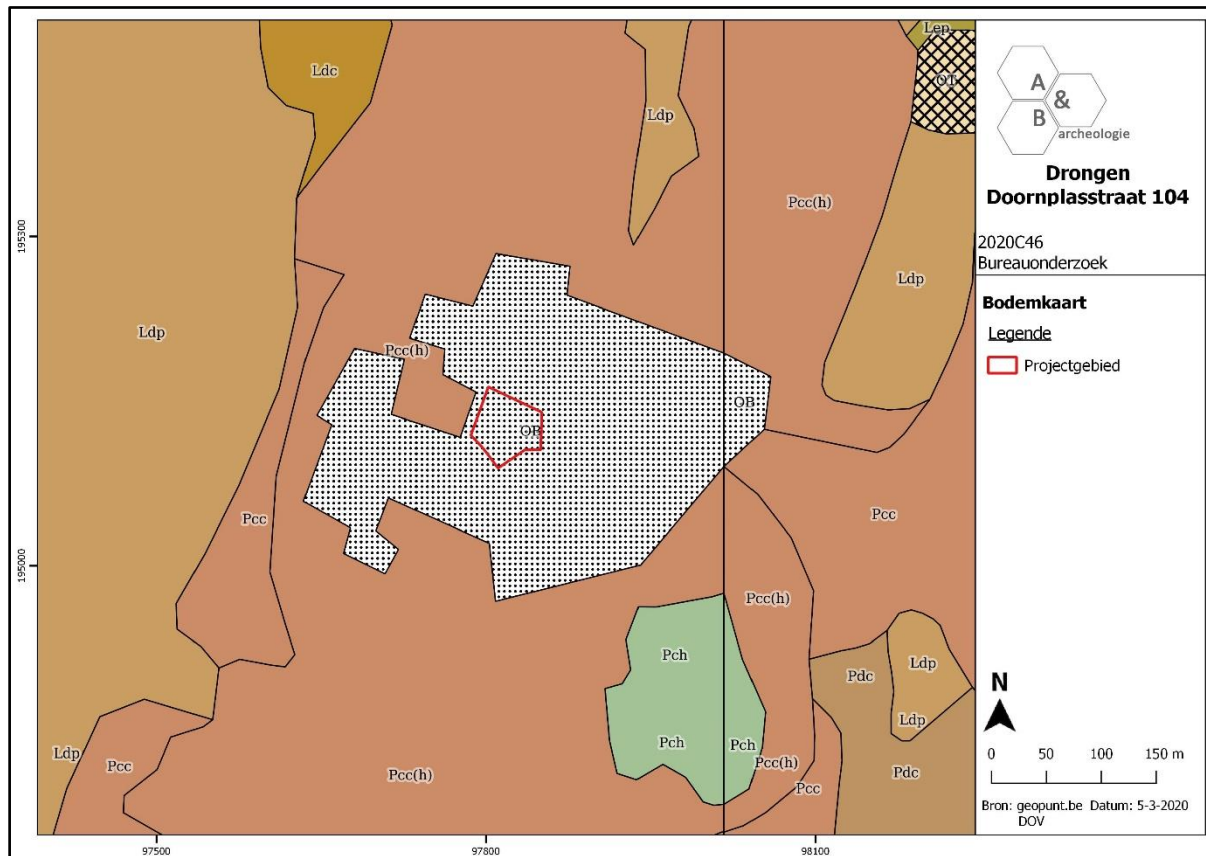
Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

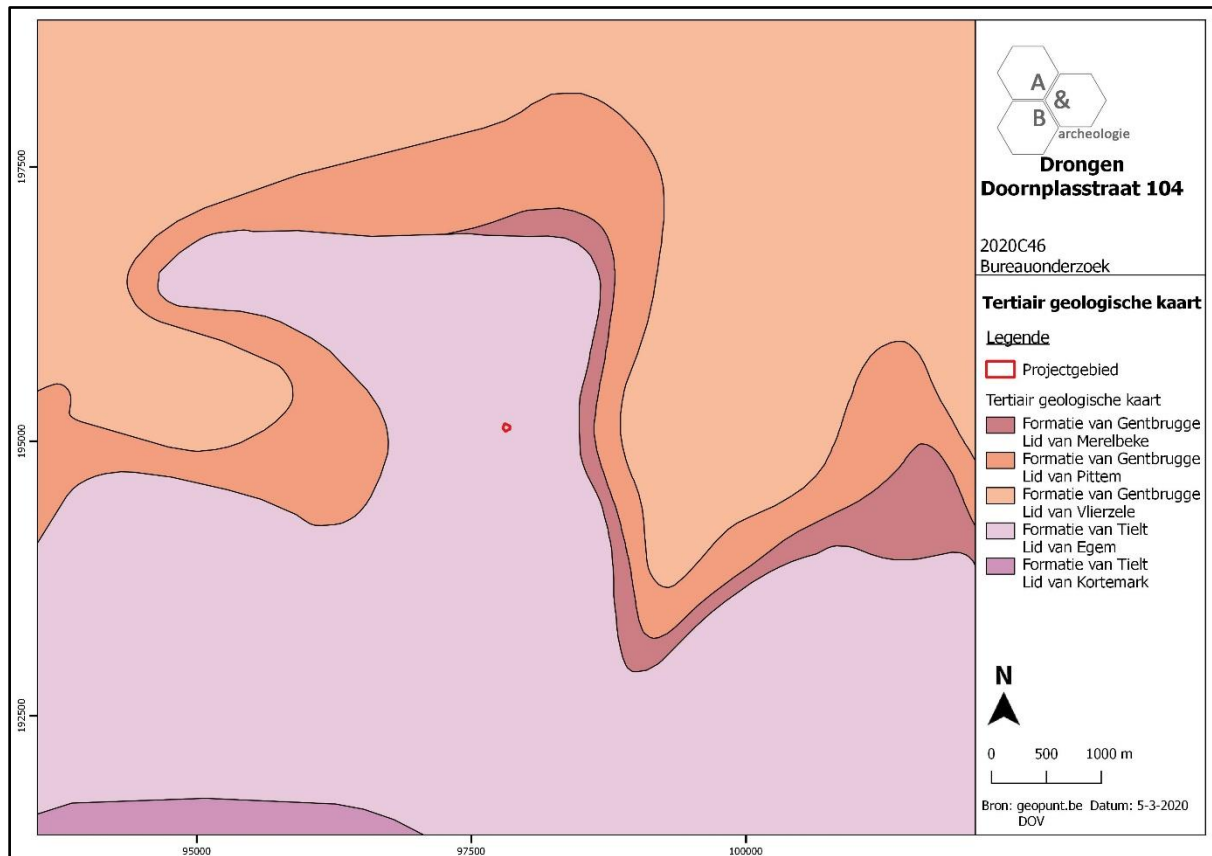
Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid als OB (bebouwde zone). De omliggende gronden zijn Pcc(h) bodems: matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De humeuze bovengrond van deze bodems is 25-30cm dik en grijsbruin. De sterk gevlekte textuur B is verbrokkeld, discontinu met helbruine vlekken en lichtere kleuren; veelal komen er ijzerconcreties in voor. De roestverschijnselen beginnen in de textuur B tussen 60 en 90cm diepte. Deze bodems genieten een gunstige waterhuishouding.

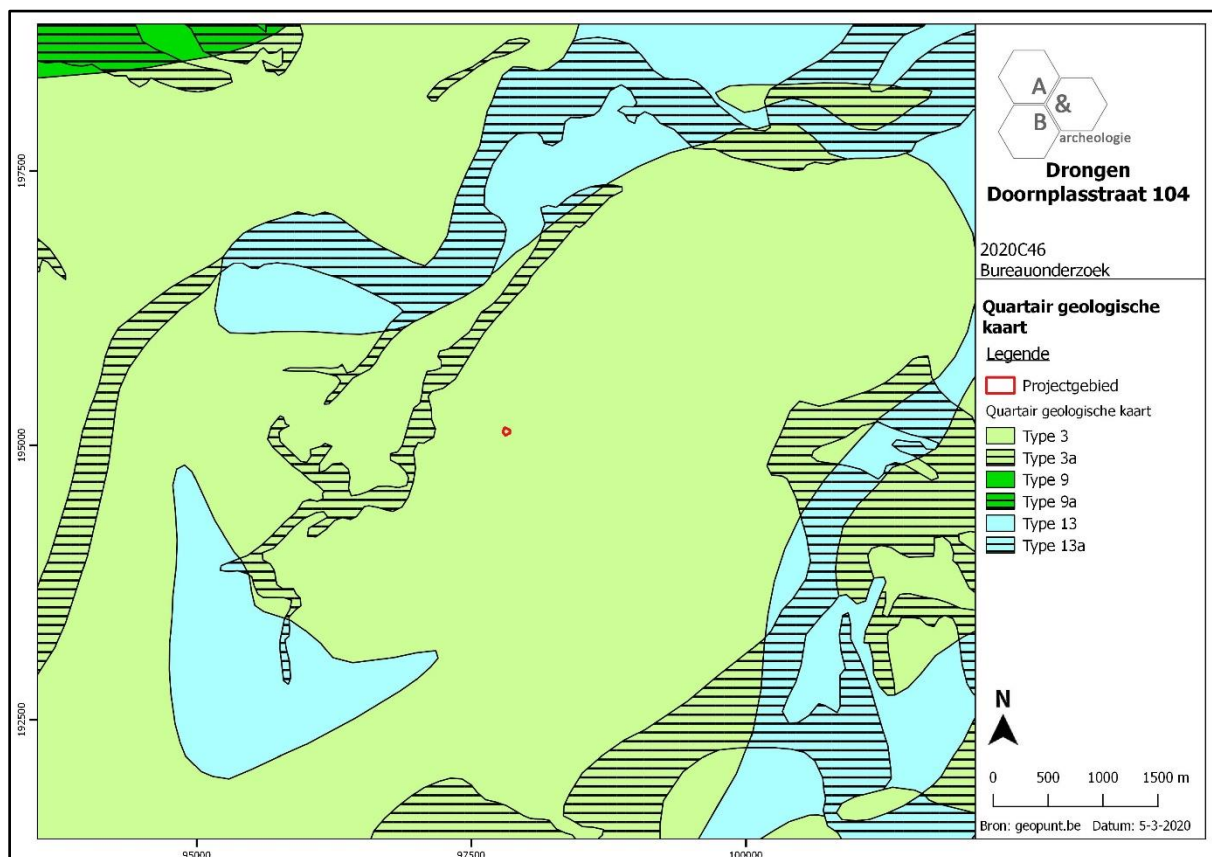
Figuur 14 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

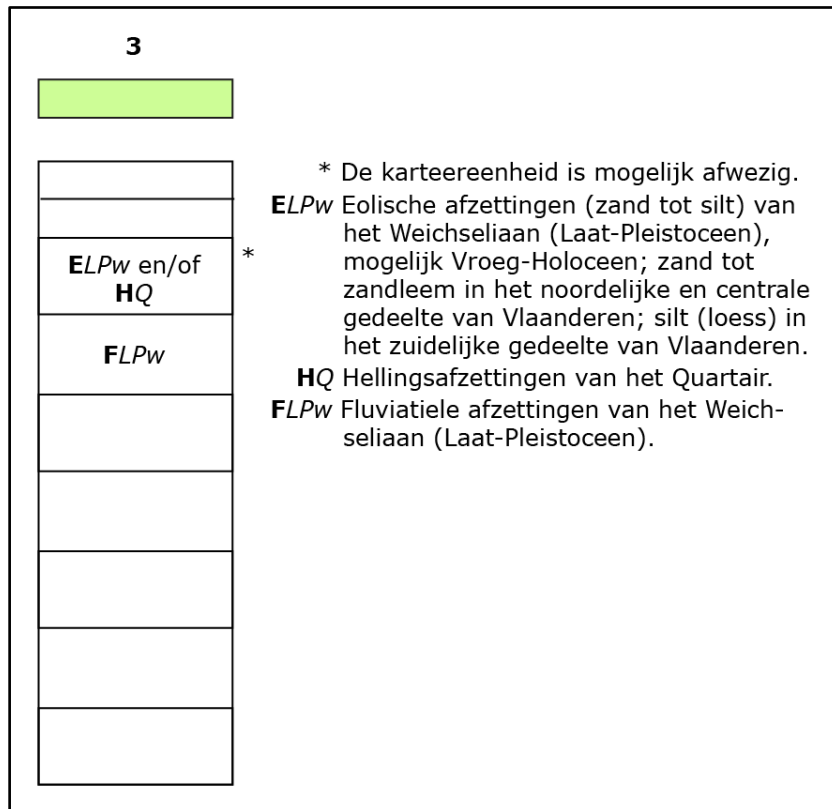
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Tielt, Lid van Egem: grijsgroen zeer fijn zand, kleilagen, zandsteenbanken, glauconiet- en glimmerhoudend. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 15 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

De oudste vermelding van Drongen dateert uit 820-822, als Truncinas. De heerlijkheid Drongen wordt beschouwd als één van de oudste heerlijkheden, oorspronkelijk toebehorend aan de graven van Vlaanderen, en vanaf de 11de eeuw onder het huis van Aalst, daarna de heren van Kortrijk. De rechten van de heerlijkheid, afhankelijk van de Kasselrij van de Oudburg van Gent, waren vanaf de 13de eeuw gemeenschappelijk bezit met de heren van Deinze. In 1786 werd graaf Jean-Baptiste d'Hane-Steenhuysse de laatste bezitter van de heerlijkheid. Naast de heerlijkheid Drongen telde men nog zeventien andere heerlijkheden, onder meer de heerlijkheid van de abdij. Belangrijk element in de dorpsgeschiedenis is de stichting en de groei van de abdij, oorspronkelijk een kapittel van seculiere monniken, vermoedelijk opklimmend tot de 7de eeuw. Door toedoen van Iwein van Aalst in de 12de eeuw omgevormd tot een benedictijnerabdij. De in de 19de-eeuw vernieuwde abdijkerk fungeert eveneens als parochiekerk. De oudste vermelding van Baarle (als Barloria) dagtekent van 820-822. Het is op dat moment eigendom van de Sint-Pietersabdij, bestuurlijk en fiscaal behorend tot de Kasselrij van de Oudburg. Het oorspronkelijk dorp strekte zich uit aan weerskanten van de Leie. De kerk van Baarle wordt de eerste maal vermeld in 1025. Bij keizerlijk decreet van 22 januari 1805 werd Baarle als gemeente afgeschaft, het deel rechts van de Leie-oever werd ingelijfd bij Sint-Martens-Latem en het linkerdeel bij Drongen. Kerkelijk gezien bleef het echter een afzonderlijke parochie. Drongen bleef tot het midden van de 20ste eeuw haar landelijk karakter behouden met een gespreide bebouwing van hoeven en kastelen. Luchteren is altijd een landelijk gehuchtje geweest, behorend bij Drongen. In 1861-1862 werden het klooster, de kapel en het priesterhuis opgetrokken. In 1867 kwam er een lagere school. In de 20ste eeuw groeide het gehucht wat uit door verkavelingen.

Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste betrouwbare bron die kon geraadpleegd worden is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het stratennet rond het plangebied is daarop reeds herkenbaar. Het is gelegen in de wijk Luchteren, die bestaat uit verschillende woningen langs de omliggende straten. Het plangebied lijkt op dat moment bebouwd, er worden 2 gebouwwolumes afgebeeld: 1 achterliggend gebouw evenwijdig met de straat, en een dwars gebouw dicht tegen de straat. De rest van het terrein is in gebruik als tuin. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer gedetailleerd wat de gebouwen betreft, de situatie is vergelijkbaar aan de Ferrariskaart, achteraan het centrale volume wordt nog een klein losstaand gebouwtje afgebeeld. De Poppkaart, de Vandermaelenkaart en de topografische kaarten uit tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld, het oostelijke deel van het plangebied is vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Deze gebouwen bevinden zich min of meer op dezelfde locatie van de huidige woning en schuur, maar van buitenaf gezien zijn er geen elementen die er op duiden dat deze gebouwen zouden teruggaan tot laatste kwart 18de eeuw. De luchtfoto van 1971 is niet heel duidelijk (o.a. enkele bomen op het noordelijke deel te onderscheiden), maar op de luchtfoto van 1979-1990 is de huidige situatie reeds herkenbaar. Sindsdien lijken er geen/amper wijzigingen te hebben plaatsgevonden op het plangebied.

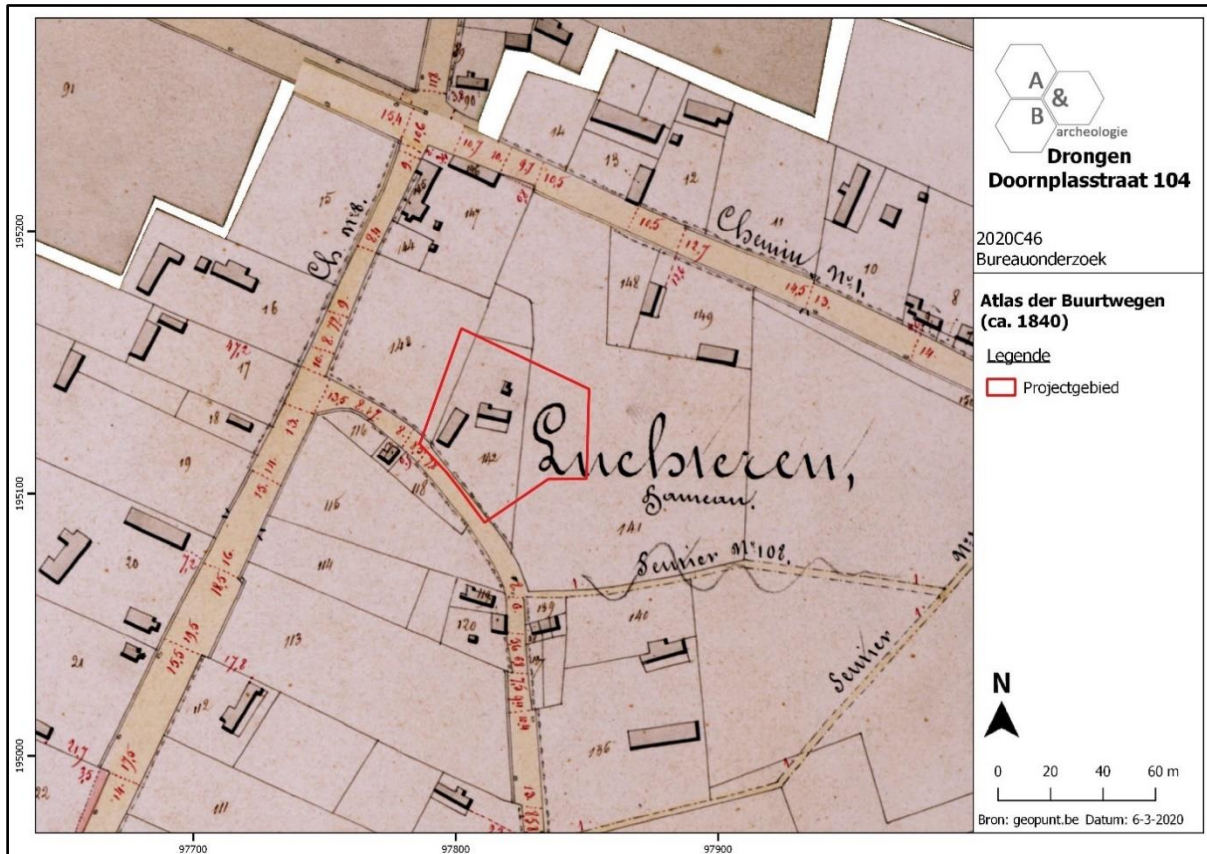
⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14006>, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Luchteren>

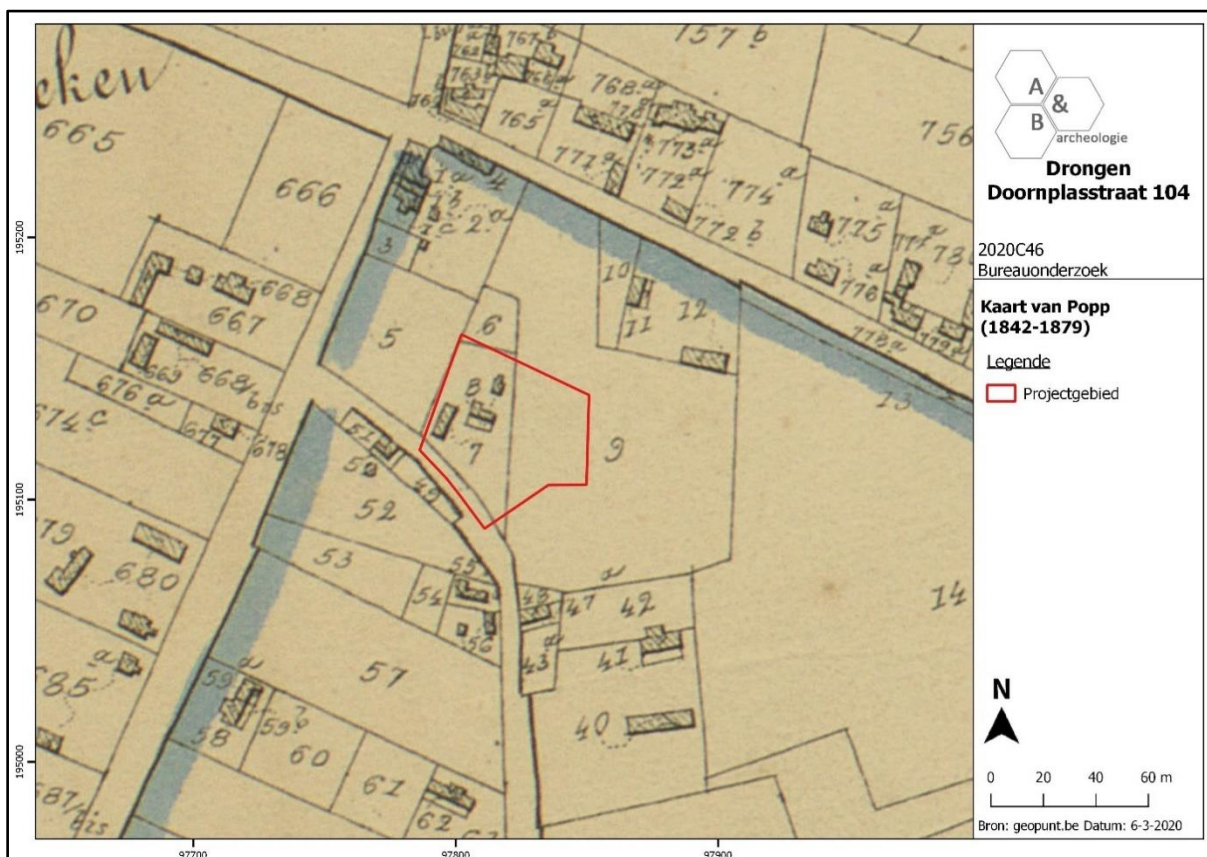
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (blauwe cirkel) en de ligging van het gehucht Luchteren ten opzichte van Drongen (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 20 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

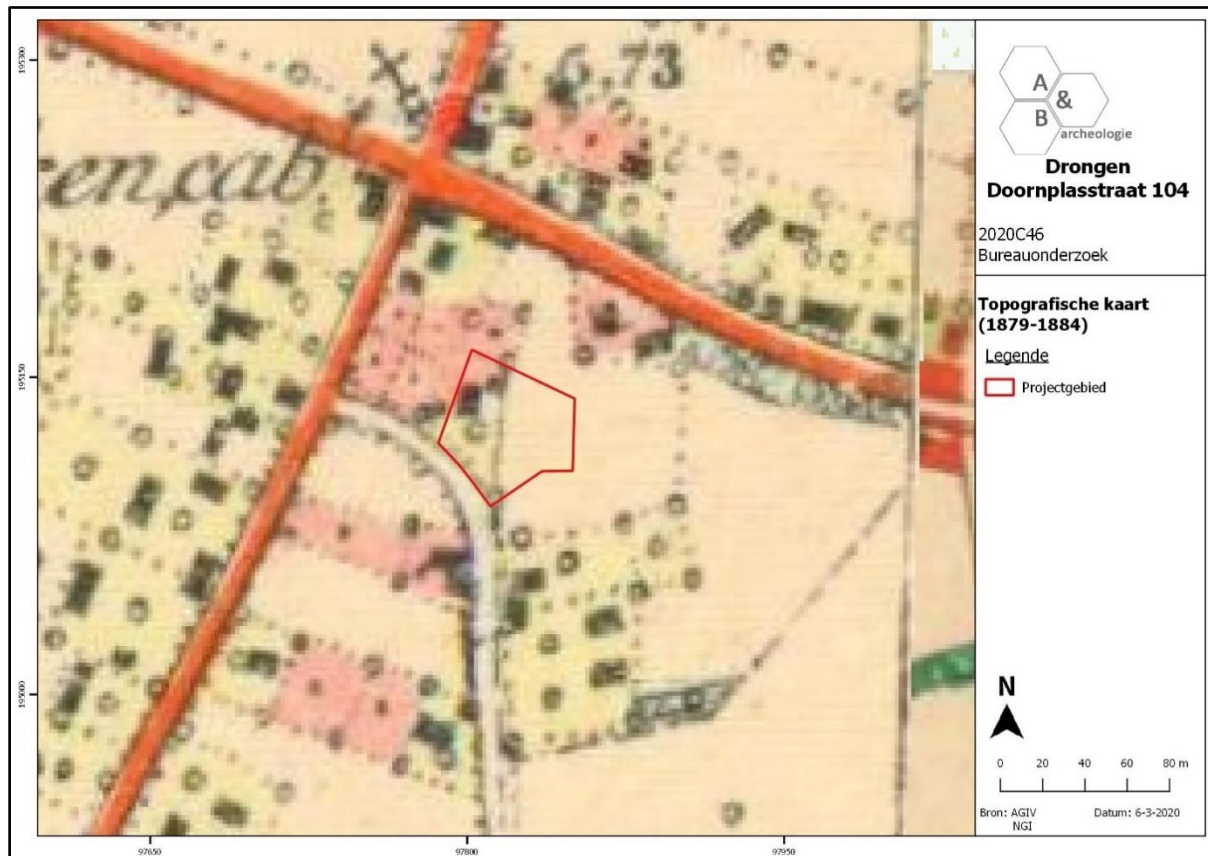
Figuur 21 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

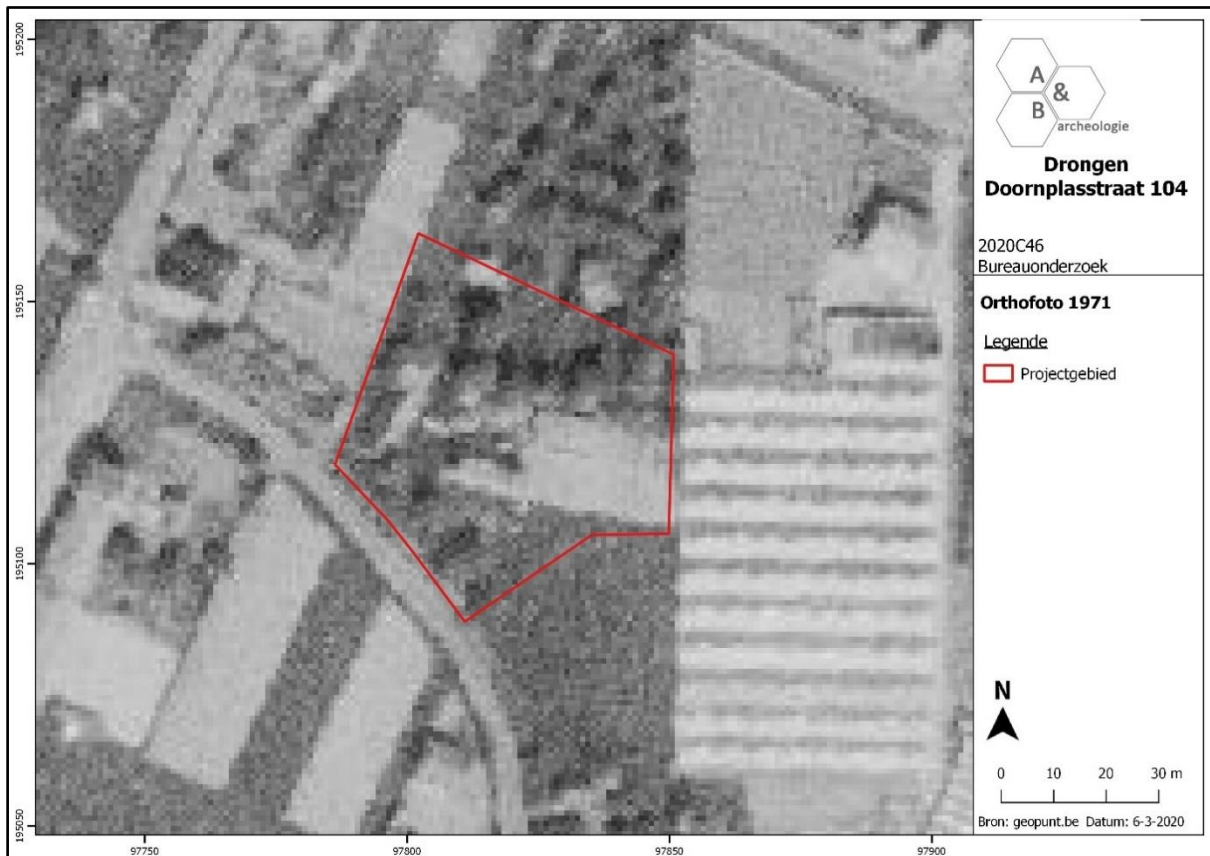
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862-1863 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879-1884 (bron: cartesius.be en NGI).

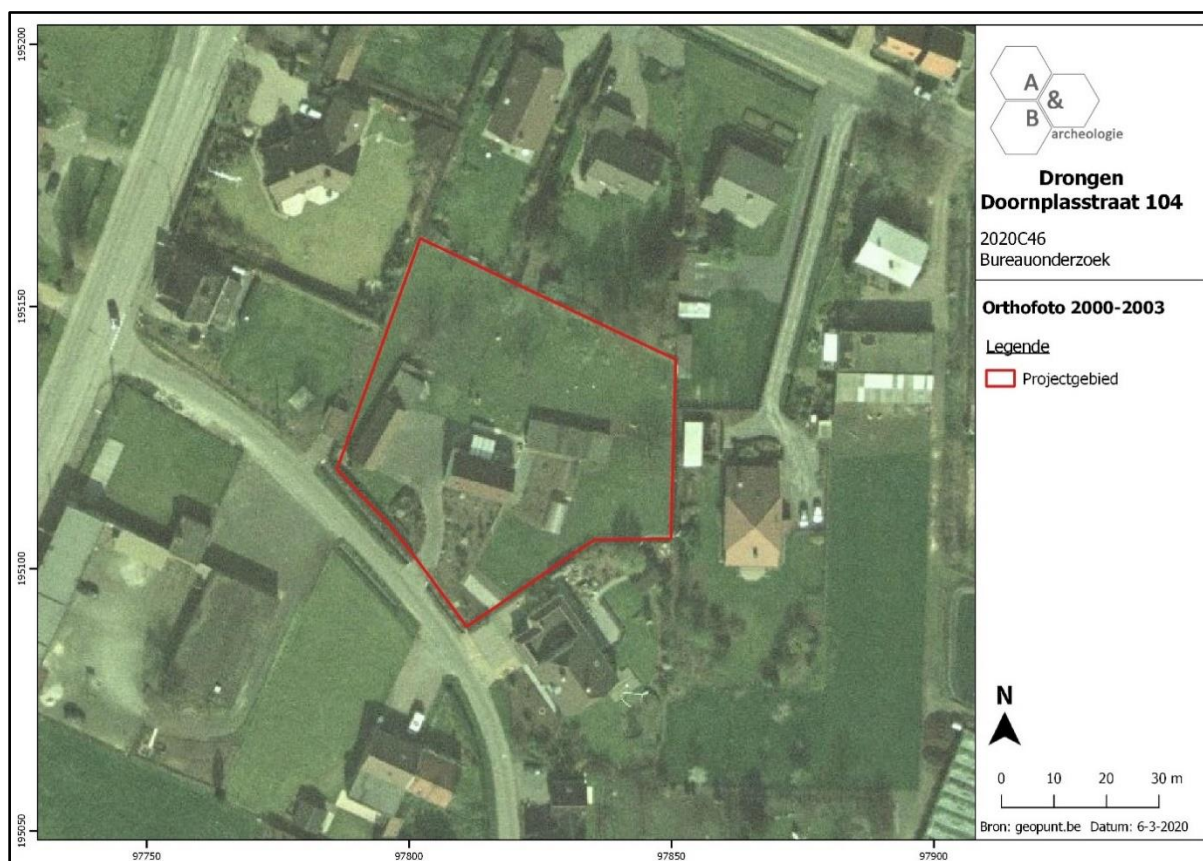
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1949 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

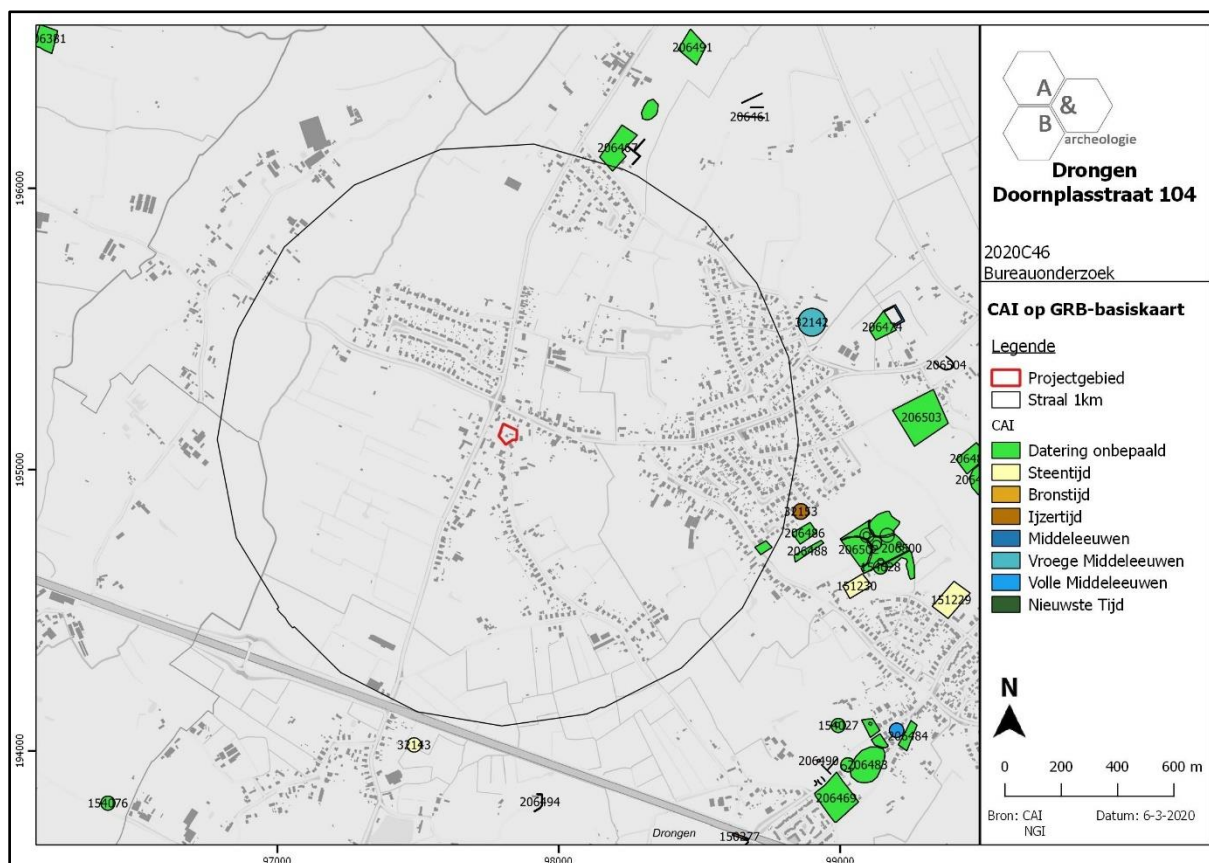
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

In een straal van 1km worden er op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) geen gekende archeologische sites aangeduid. Er vond dus nog geen archeologisch onderzoek plaats in de omgeving van het plangebied. De gekende locaties iets buiten deze perimeter zijn voornamelijk indicatoren gekend via luchtfotografische prospecties.

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied behoort tot het gehucht Luchteren, dat op de Ferrariskaart uit ca. 1777 reeds wordt aangeduid. Het ligt op ruime afstand ten noordwesten van de kern van Drongen. Het stratennet rond het plangebied is dan reeds aanwezig, en op het terrein worden een aantal gebouwen aangegeven. Het plangebied is op dat moment bebouwd, er worden 2 gebouwwolumes afgebeeld: 1 achterliggend gebouw evenwijdig met de straat, en een dwars gebouw dicht tegen de straat. De rest van het terrein is in gebruik als tuin. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer gedetailleerd wat de gebouwen betreft, de situatie is vergelijkbaar aan de Ferrariskaart, achteraan het centrale volume wordt nog een klein losstaand gebouwtje afgebeeld. De Poppkaart, de Vandermaelenkaart en de topografische kaarten uit tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld, het oostelijke deel van het plangebied is vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Deze gebouwen bevinden zich min of meer op dezelfde locatie van de huidige woning en schuur, maar van buitenaf gezien zijn er geen elementen die er op duiden dat deze gebouwen zouden teruggaan tot laatste kwart 18de eeuw. De luchtfoto van 1971 is niet heel duidelijk (o.a. enkele bomen op het noordelijke deel te onderscheiden), maar op de luchtfoto van 1979-1990 is de huidige situatie reeds herkenbaar. Sindsdien lijken er geen/amper wijzigingen te hebben plaatsgevonden op het plangebied. Grootschalige verstoringen lijken er niet te hebben plaatsgevonden sinds laatste kwart 18de eeuw.

- Het plangebied is gelegen in een lagere omgeving, ten noorden van een hogere rug die zich situeert ten noorden van de Leie. Ten westen zijn de beekvalleien van de Merebeek (ca. 800m ten westen) en de Oude Kale (nog verder naar het westen) op te merken. Iets meer dan 300m ten oosten is het plaatselijk waterloopje Lieve gelegen, dat gezien het dikwijls rechtlijnige verloop hoofdzakelijk een kunstmatige oorsprong heeft en niet (langer) duidt op een natuurlijk beek. De maaiveldwaarden van het plangebied variëren tussen +7,35 en +7,65m TAW, rond de woning is vermoedelijk een beperkte ophoging gebeurd. Er is een zeer lichte helling naar het zuidoosten aanwezig op het terrein. Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid als OB (bebouwde zone). De omliggende gronden zijn Pcc(h) bodems: matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont.

- In een straal van 1km worden er op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) geen gekende archeologische sites aangeduid. Er vond dus nog geen archeologisch onderzoek plaats in de omgeving van het plangebied. De gekende locaties iets buiten deze perimeter zijn voornamelijk indicatoren gekend via luchtfotografische prospecties.

- Ondanks het ontbreken van archeologische gegevens in de omgeving, is het niet uit te sluiten dat er op het terrein een archeologische site aanwezig kan zijn. Hierbij moet gedacht worden aan sites met grondsporen, te dateren in het neolithicum, metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen of nieuwe tijden. In 1777 was er reeds bebouwing op het plangebied, die mogelijk een oudere voorloper heeft. Gezien het terrein veraf is gelegen van een natuurlijke waterloop, geen specifieke,

uitgesproken helling kent en er geen bodemkundige en geologische aanduidingen zijn dat er paleobodems bewaard kunnen zijn, is er geen verhoogde verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. Hiervoor zijn in de omgeving meer uitgelezen plekken aanwezig, in de beekvalleien en op de hoge rug naast de Leie.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De gebouwen op het plangebied worden afgebroken en het terrein wordt verkaveld in 6 kavels voor halfopen bebouwing. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd waardoor de loten een uitweg hebben naar de Doornplasstraat. Rond de woningen komen tuinen te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van de gebouwen, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, wegenis, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de gebouwen en het rooien van de bomen.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Er is geen verhoogde kans op het aantreffen van in situ bewaarde steentijd artefactensites. Hoewel de bodemopbouw van het plangebied niet exact gekend is via de bodemkaart, kan deze meer in detail in kaart worden gebracht bij proefsleuvenonderzoek.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied behoort tot het gehucht Luchteren, dat op de Ferrariskaart uit ca. 1777 reeds wordt aangeduid. Het ligt op ruime afstand ten noordwesten van de kern van Drongen. Het stratennet rond het plangebied is dan reeds aanwezig, en op het terrein worden een aantal gebouwen aangegeven. Het plangebied is op dat moment bebouwd, er worden 2 gebouwvolumes afgebeeld: 1 achterliggend gebouw evenwijdig met de straat, en een dwars gebouw dicht tegen de straat. De rest van het terrein is in gebruik als tuin. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer gedetailleerd wat de gebouwen betreft, de situatie is vergelijkbaar aan de Ferrariskaart, achteraan het centrale volume wordt nog een klein losstaand gebouwtje afgebeeld. De Poppkaart, de Vandermaelenkaart en de topografische kaarten uit tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld, het oostelijke deel van het plangebied is vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Deze gebouwen bevinden zich min of meer op dezelfde locatie van de huidige woning en schuur, maar van buitenaf gezien zijn er geen elementen die er op duiden dat deze gebouwen zouden teruggaan tot laatste kwart 18de eeuw. De luchtfoto van 1971 is niet heel duidelijk (o.a. enkele bomen op het noordelijke deel te onderscheiden), maar op de luchtfoto van 1979-1990 is de huidige situatie reeds herkenbaar. Sindsdien lijken er geen/amper wijzigingen te hebben plaatsgevonden op het plangebied. Grootschalige verstoringen lijken er niet te hebben plaatsgevonden sinds laatste kwart 18de eeuw. Er gebeurde nog geen archeologisch onderzoek op het plangebied en in de omgeving.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Zie hierboven.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De gebouwen op het plangebied worden afgebroken en het terrein wordt verkaveld in 6 kavels voor halfopen bebouwing. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd waardoor de loten een uitweg hebben naar de Doornplasstraat. Rond de woningen komen tuinen te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van de gebouwen, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, wegenis, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site met grondsporen is echter niet uit te sluiten.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden op het plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Drongen Doornplasstraat 104 (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 3097,28m² groot, heeft een onregelmatige vorm. Het grens in het zuidwesten aan de Doornplasstraat en betreft de woning met aanhorigheden en tuin gelegen te Doornplasstraat 104. Deze woning is centraal op het plangebied gelegen, ten westen is een schuur aanwezig. Beide zijn bereikbaar via een verharde oprit vanuit de Doornplasstraat. Ook ten oosten van de woning zijn enkele losstaande bijgebouwen aanwezig. De overige ruimte van het terrein wordt ingenomen door een tuinzone, met daarin enkele bomen in het noordelijke deel van het plangebied.

Het plangebied behoort tot het gehucht Luchteren, dat op de Ferriskaart uit ca. 1777 reeds wordt aangeduid. Het ligt op ruime afstand ten noordwesten van de kern van Drongen. Het stratennet rond het plangebied is dan reeds aanwezig, en op het terrein worden een aantal gebouwen aangegeven. Het plangebied is op dat moment bebouwd, er worden 2 gebouwwolumes afgebeeld: 1 achterliggend gebouw evenwijdig met de straat, en een dwars gebouw dicht tegen de straat. De rest van het terrein is in gebruik als tuin. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer gedetailleerd wat de gebouwen betreft, de situatie is vergelijkbaar aan de Ferriskaart, achteraan het centrale volume wordt nog een klein losstaand gebouwtje afgebeeld. De Poppkaart, de Vandermaelenkaart en de topografische kaarten uit tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld, het oostelijke deel van het plangebied is vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Deze gebouwen bevinden zich min of meer op dezelfde locatie van de huidige woning en schuur, maar van buitenaf gezien zijn er geen elementen die er op duiden dat deze gebouwen zouden teruggaan tot laatste kwart 18de eeuw. De luchtfoto van 1971 is niet heel duidelijk (o.a. enkele bomen op het noordelijke deel te onderscheiden), maar op de luchtfoto van 1979-1990 is de huidige situatie reeds herkenbaar. Sindsdien lijken er geen/amper wijzigingen te hebben plaatsgevonden op het plangebied. Grootschalige verstoringen lijken er niet te hebben plaatsgevonden sinds laatste kwart 18de eeuw. Het plangebied is gelegen in een lagere omgeving, ten noorden van een hogere rug die zich situeert ten noorden van de Leie. Ten westen zijn de beekvalleien van de Merebeek (ca. 800m ten westen) en de Oude Kale (nog verder naar het westen) op te merken. Iets meer dan 300m ten oosten is het plaatselijk waterloopje Lieve gelegen, dat gezien het dikwijls rechtlijnige verloop hoofdzakelijk een kunstmatige oorsprong heeft en niet (langer) duidt op een natuurlijk beek. De maaiveldwaarden van het plangebied variëren tussen +7,35 en +7,65m TAW, rond de woning is vermoedelijk een beperkte ophoging gebeurd. Er is een zeer lichte helling naar het zuidoosten aanwezig op het terrein. Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid als OB (bebouwde zone). De omliggende gronden zijn Pcc(h) bodems: matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. In een straal van 1km worden er op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) geen gekende archeologische sites aangeduid. Er vond dus nog geen archeologisch onderzoek plaats in de omgeving van het plangebied. De gekende locaties iets buiten deze perimeter zijn voornamelijk indicatoren gekend

via luchtfotografische prospecties. Ondanks het ontbreken van archeologische gegevens in de omgeving, is het niet uit te sluiten dat er op het terrein een archeologische site aanwezig kan zijn. Hierbij moet gedacht worden aan sites met grondsporen, te dateren in het neolithicum, metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen of nieuwe tijden. In 1777 was er reeds bebouwing op het plangebied, die mogelijk een oudere voorloper heeft. Gezien het terrein veraf is gelegen van een natuurlijke waterloop, geen specifieke, uitgesproken helling kent en er geen bodemkundige en geologische aanduidingen zijn dat er paleobodems bewaard kunnen zijn, is er geen verhoogde verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. Hiervoor zijn in de omgeving meer uitgelezen plekken aanwezig, in de beekvalleien en op de hoge rug naast de Leie.

De gebouwen op het plangebied worden afgebroken en het terrein wordt verkaveld in 6 kavels voor halfopen bebouwing. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd waardoor de loten een uitweg hebben naar de Doornplasstraat. Rond de woningen komen tuinen te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van de gebouwen, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, wegenis, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de gebouwen en het rooien van de bomen.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.be/maps>
- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Luchteren>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....7

Figuur 2 Beeld vanuit het zuidwesten op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).8

Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).8

Figuur 4 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).9

Figuur 5 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).
.....10

Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....11

Figuur 7 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....12

Figuur 8 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 13

Figuur 9 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....13

Figuur 10 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 14

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....15

Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).15

Figuur 13 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).16

Figuur 14 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).17

Figuur 15 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....18

Figuur 16 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).18

Figuur 17 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).19

Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (blauwe cirkel) en de
ligging van het gehucht Luchteren ten opzichte van Drongen (bron: geopunt.be).21

Figuur 19 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).
.....21

Figuur 20 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).22

Figuur 21 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....22

Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).23

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862-1863 (bron: cartesius.be en NGI).....23

Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879-1884 (bron: cartesius.be en NGI).....24

Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1949 (bron: cartesius.be en NGI).....24

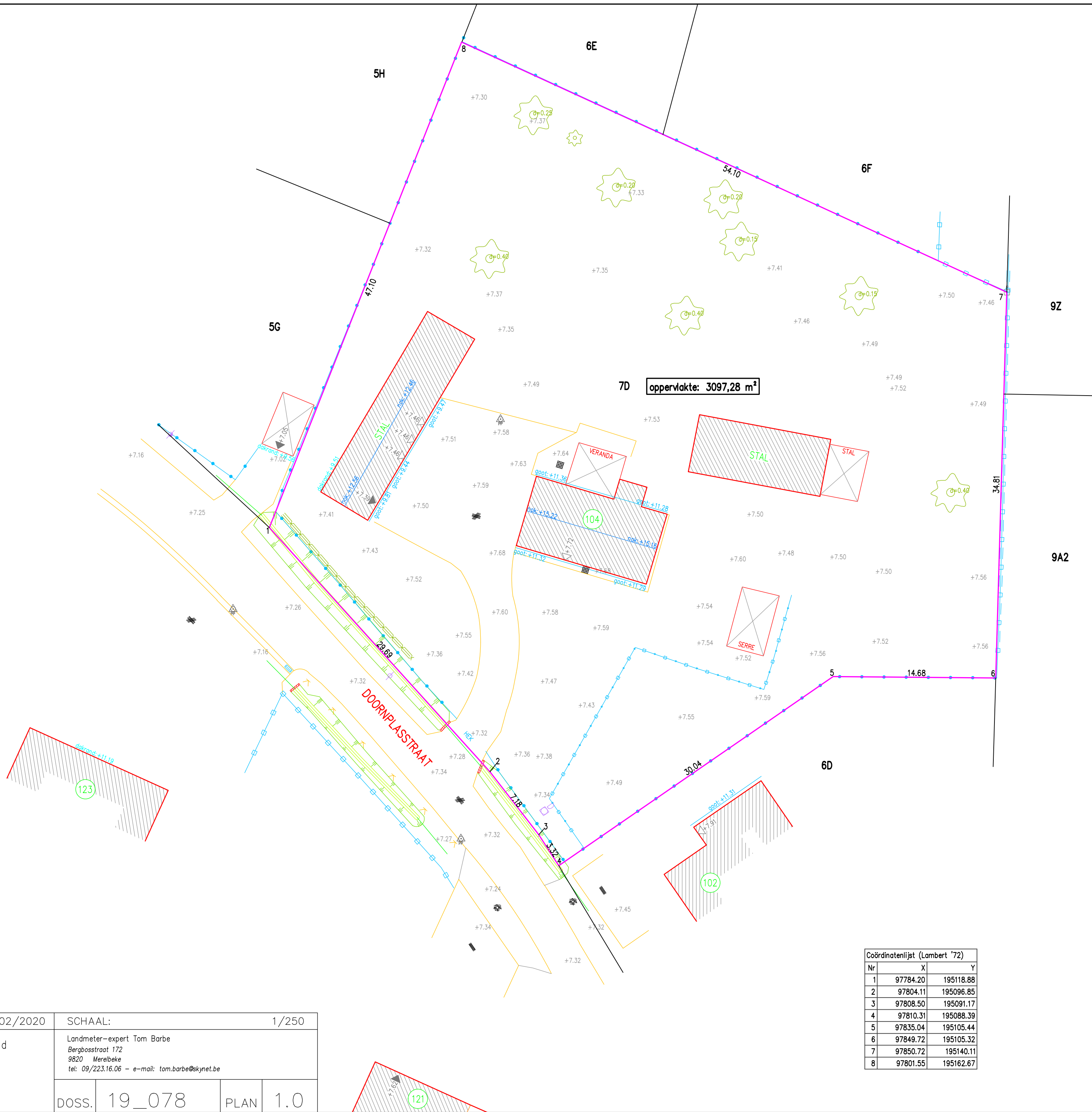
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....25

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....25

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....26

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....27

Bijlage: Plan bestaande toestand, ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

Coördinatenlijst (Lambert '72)		
Nr	X	Y
1	97784.20	195118.88
2	97804.11	195096.85
3	97808.50	195091.17
4	97810.31	195088.39
5	97835.04	195105.44
6	97849.72	195105.32
7	97850.72	195140.11
8	97801.55	195162.67

DATUM : 10/02/2020 SCHAAL: 1/250

Opmetingsplan bestaande toestand
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN
Doornplasstraat 104 te 9031 Drongen
Kadastraal: Gent, 27ste afd., sec. C, nr. 7D

Landmeter-expert Tom Barbe
Bergbosstraat 172
9820 Merelbeke
tel: 09/223.16.06 - e-mail: tom.barbe@skynet.be

DOSS. 19_078 PLAN 1.0

